

Nasjonale veiledning for høyere yrkesfaglig utdanning



Innhold

1. Nasjonal veiledning for høyere yrkesfaglig utdanning.....	3
2. Høyere yrkesfaglig utdanning.....	4
2.1 Læringsutbytte	4
2.2 Høyere yrkesfaglig utdannings plassering i utdanningssystemet	4
3. Verdigrunnlag	6
4. Kunnskapsbase	7
5. Samarbeid.....	8
5.1 Arbeidsliv	8
5.1.1 Fagråd	9
5.1.2 Fagdager og karrieredager.....	9
5.1.3 Organisert arbeidsliv	9
5.2 Studentene.....	9
5.2.1 ONF - Organisasjon for norske fagskolestudenter	10
6. Læring og læringsarbeid.....	11
6.1 Læring	11
6.2 Vurdering	11
6.3 Internasjonalisering.....	11
6.4 Livslang læring.....	12

1. Nasjonal veiledning for høyere yrkesfaglig utdanning

Målgruppen for denne nasjonale veiledningen er alle som er involvert i høyere yrkesfaglig utdanning, herunder skoleeiere og utdanningsinstitusjoner, studenter og samarbeidsparter i arbeidslivet.

Nasjonale veiledning for høyere yrkesfaglig utdanning gir anbefalinger om verdigrunnlag og kunnskapsbase i høyere yrkesfaglig utdanning for offentlige og private fagskoler. Veiledningen viser forslag til hvordan arbeidslivet og studentene kan samarbeide med fagskolen om kvalitet i utdanningen. Hensikten er å skape et felles grunnlag for lærings- og utviklingsarbeid i høyere yrkesfaglig utdanning.

Anbefalingene gitt i denne veiledningen er ikke rettslig bindende for fagskolene. Fagskoler skal ha handlingsrom og mulighet for lokal tilpasning. Handlingsrommet skal legge til rette for organisering, oppbygning og innhold som er relevant for fag, tematikk og lokalt arbeidsliv og tilpasset utdanningens egenart. Den nasjonale veiledningen må leses i sammenheng med aktuelle lover og forskrifter og veiledninger fra Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT).

2. Høyere yrkesfaglig utdanning

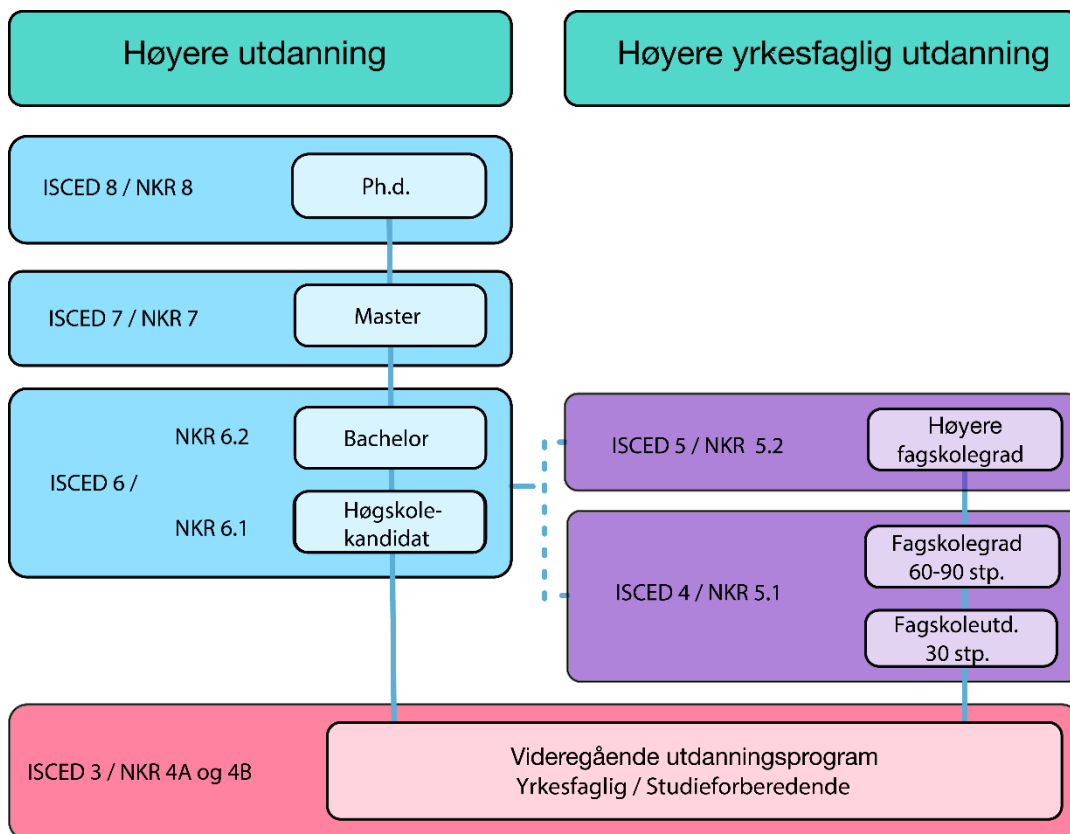
Høyere yrkesfaglig utdanning er yrkesrettet og erfaringsbasert og gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak. Fagskolene skal utvikle og tilby utdanninger for fremtidige kompetansebehov og sikre studentenes evne til å møte endringer i arbeidslivet.

2.1 Læringsutbytte

Høyere yrkesfaglig utdanning bidrar til utvikling og ny kompetanse i form av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse, beskrevet som overordnede læringsutbyttebeskrivelser (O-LUB) og emnespesifikke læringsutbyttebeskrivelser (E-LUB) i tråd med nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR). Kunnskap handler om forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper og prosedyrer innenfor fag, fagområder og/eller yrker. Ferdigheter omhandler evnen til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det finnes ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter. Generell kompetanse er å kunne anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig vis i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i utdannings- og yrkessammenheng. Høyere yrkesfaglig utdanning har et sterkt innslag av erfaringsbasert kunnskap, både gjennom praktiske oppgaver og samarbeid med arbeidslivet underveis i utdanningen.

2.2 Høyere yrkesfaglig utdannings plassering i utdanningssystemet

I dag er høyere yrkesfaglig utdanning plassert på NKR nivå 5.1 og 5.2, mellom videregående utdanningsprogram, NKR nivå 4, og høyskole- og universitetsutdanning, NKR nivå 6–8. Nedenfor vises en grafisk fremstilling av norsk utdanning i henhold til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) og International Standard Classification of Education (ISCED).



Basert på figur fra Kunnskapsdepartementet (2016). Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning. (Meld. St. 9. (2016-2017)).

Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f34b56ba52454667a46049aa550b42bc/no/pdfs/stm201620170009000dddpdfs.pdf>

3. Verdigrunnlag

Verdigrunnlaget for høyere yrkesfaglig utdanning er ikke definert i gjeldende lovverk. Fagskolene utformer verdigrunnlag i tråd med FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter, FNs klimakonvensjon og ILO- konvensjonene (International Labour Organization). Verdigrunnlaget for høyere yrkesfaglig utdanning bør være preget av demokrati, likeverd og inkludering for å fremme læringsprosesser og samfunnsbevissthet.

En del av fundamentet i høyere yrkesfaglig utdanning er FNs bærekraftsmål. Her vektlegges bærekraftig utvikling, som består av tre dimensjoner: sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft. Med bærekraftig utvikling menes utvikling som imøtekommer dagens interesser og som ikke skader fremtidige generasjoners behov. For å oppnå bærekraftig utvikling må naturens egenverdi anerkjennes, på samme måte som menneskets egenverdi reflekteres i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter.

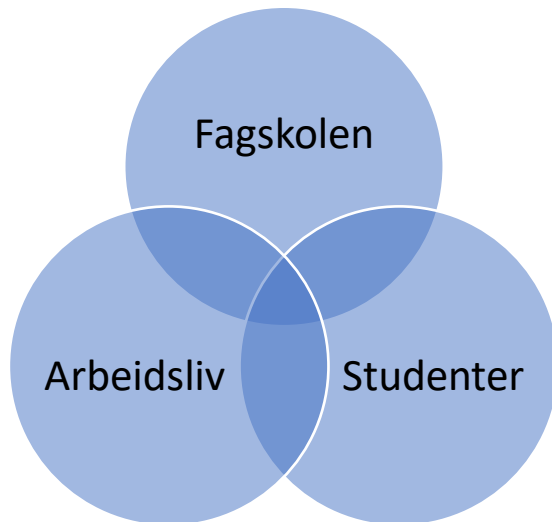
4. Kunnskapsbase

Kunnskapsbasen er det faglige fundamentet som høyere yrkesfaglig utdanning bygger på, og er grunnlaget for kunnskapen og ferdighetene studentene tilegner seg gjennom en yrkesrettet og erfaringsbasert tilnærming. Fagskolen bør arbeide kontinuerlig med utvikling av egen kunnskapsbase. Kunnskapskilder som har betydning for fagskolenes kunnskapsbase, er studentenes medbrakte arbeidslivserfaring og kompetanse, lærernes og fagmiljøets erfaringsbakgrunn og utdanning, deres samarbeidspartnere og nettverk, studieplaner, litteratur og andre læremidler og arbeidslivets kompetanse.

5. Samarbeid

Fagskolen skal arbeide for å være en attraktiv, fremtidsrettet og innovativ aktør. Nasjonalt fagskoleråd er det øverste organ for samarbeid mellom fagskolesektoren, studenter og representanter fra arbeidslivet. Offentlige og private fagskoler har utover dette et organisert samarbeid gjennom sine nasjonale organisasjoner, og de samarbeider på tvers i nasjonale fagråd innenfor de ulike fagområdene. I tillegg finnes det et utstrakt samarbeid på regionalt og lokalt nivå mellom de ulike fagskolene.

Videre bidrar fagskolene i samarbeid med arbeidsliv og studenter til utvikling av utdanninger i tråd med samfunnets kompetansebehov. Samarbeidet er avgjørende for utviklingen av høyere yrkesfaglig utdannings kvalitet og arbeidslivsrelevans. Figuren under illustrerer koblingen mellom fagskolen, studentene og arbeidslivet, der alle parter er avhengig av hverandre.



Figur: Samarbeid i høyere yrkesfaglig utdanning.

5.1 Arbeidsliv

Fagskolens styrke og kjernen i dens egenart er den nære relasjonen til og samspillet med partene i arbeidslivet. Fagskolen er arbeidslivets skole. Sentralt står samarbeid mellom fagskolen, partene i arbeidslivet og offentlige myndigheter. Arbeidslivets parter og kommunale og fylkeskommunale myndigheter og politikere skal samarbeide med fagskolen gjennom representasjon i styrer, råd og utvalg og andre samarbeidsorganer. Fagskolen skal aktivt synliggjøre høyere yrkesfaglig utdanning slik at bedrifter og virksomheter kan utarbeide en rekrutterings- og kompetansepolitikk med fagskolen som aktør.

Ved å samarbeide og å inngå samarbeidsavtaler med aktører i arbeidslivet sikrer fagskolen kvalitet og arbeidslivstilknypning i høyere yrkesfaglig utdanning. Arbeidslivet bidrar som tilbyder og bestiller av undervisning- og læringsaktiviteter. For å sikre godt samarbeid skal arbeidslivet involveres i utvikling av studietilbud og læringsutbyttebeskrivelser. Videre må arbeidslivet utvikle hospiteringsordninger og tilby praksisplasser i samarbeid med fagskolen.

5.1.1 Fagråd

Fagrådene bidrar til oppretting av nye og videreutvikling av eksisterende utdanninger. Fagrådene består av representanter fra arbeidslivet og studentene, fagansvarlige, faglærere og skoleledelsen. Jevnlige møter i fagråd bidrar til å sikre kvalitet i utdanningen og arbeidslivsrelevans gjennom tett dialog med offentlig sektor, næringsliv, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, bedrifter og virksomheter.

5.1.2 Fagdager og karrieredager

Fagdager og karrieredager kan være møteplasser for arbeidslivet, studenter og fagskolene. Fagdager belyser temaer som er relevante i arbeidslivet og for å holde høyere yrkesfaglig utdanning oppdatert på utviklingen i arbeidslivet. Karrieredager er bedriftenes og virksomhetenes arena for å profilere seg overfor studentene og fagmiljøene på fagskolen.

5.1.3 Organisert arbeidsliv

Et viktig element i utdanningens arbeidslivsrelevans er å kjenne til den norske modellen, betydningen av et organisert arbeidsliv og arbeidsmiljølovens bestemmelser for medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet. Arbeidslivsorganisasjoner bør bidra med informasjon om rettigheter og plikter i arbeidslivet.

5.2 Studentene

Studentene og studentorganet har en viktig funksjon i kvalitetsutviklingen i høyere yrkesfaglig utdanning, på fagskolen og i fagskolesektoren gjennom evaluering, arbeidsgrupper, akkreditering, råd og utvalg. Studentene har kunnskap og erfaringer fra tidligere kontakt med arbeidslivet og/eller studier når de starter på fagskolen. Denne kompetansen er nyttig og nødvendig i utviklingen av utdanningen for å sikre den kvaliteten og sluttkompetansen studentene forventer.

Fagskolens ledelse har ansvar for å legge forholdene til rette for at studentorganet, som består av tillitsvalgte fra hver klasse, blir hørt i alle saker som angår studentene. Ledelsen skal ved studiestart informere studentene om studentorganets funksjon og betydningen av arbeidet til de tillitsvalgte. På

fagskolens nettsider skal det finnes informasjon om studentmedvirkning. Studentorganet velger et studentrådsstyre med en studentrådsleder. Ledelsen på fagskolen skal ha jevnlig møter med studentrådsstyret, og det bør settes opp en felles møteplan. Studentrådsleder og ledelsen på fagskolen bør ha jevnlig kontakt utover de fastsatte møtene. Det skal ikke føres fravær for studentenes deltakelse i fagskolestyret eller som tillitsvalgt i studentorganet og/eller for annet studentpolitisk arbeid.

5.2.1 ONF - Organisasjon for norske fagskolestudenter

Studentene kan engasjere seg i studentpolitisk arbeid gjennom Organisasjon for norske fagskolestudenter (ONF). ONF er en partipolitisk uavhengig organisasjon som ivaretar fagskolestudentenes interesser lokalt og nasjonalt, og er fagskolestudentenes øverste organ. Alle studenter fra fagskolene kan velges til tillitsverv i ONF. Gjennom ONF er fagskolestudentene representert i en rekke råd og utvalg som angår fagskolesektoren lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

6. Læring og læringsarbeid

6.1 Læring

Læring i høyere yrkesfaglig utdanning skal være yrkesrettet og praksisnært og ha forankring i arbeidslivets og samfunnets kompetansebehov. Fagskolenes utarbeidelse av pedagogisk plattform og deres didaktiske arbeid og valg av pedagogiske metoder styres ut fra utdanningens organisering, fag, tematikk og læringsutbyttebeskrivelser. Studentene skal utvikle læringsstrategier basert på erfaringsbasert kunnskap, kritisk tenkning og refleksjon. Yrkespedagogiske og voksenpedagogiske prinsipper bør ligge til grunn både i stedbaserte og nettbaserte utdanninger. Studentene bidrar med kompetanse fra tidligere arbeids- og livserfaring ved å undersøke forskjeller, se sammenhenger og påvirke utdanningens læringsaktiviteter, tverrfaglighet og innhold. Bruk av teknologi for læring i utdanninger gir mulighet for fleksible studieløp og bidrar til at læringsaktivitetene knyttes tett opp mot praksis i arbeidslivet. Bruk av eksterne forelesere med spisskompetanse i et emne kan ha samme positive effekt på kvaliteten i læringsarbeidet.

6.2 Vurdering

Grunnlaget for all vurdering er studieplanenes læringsutbyttebeskrivelser både på overordnet nivå (O-LUB) og på emnenivå (E-LUB). Vurdering benyttes som metode for at studentene skal reflektere over ulike aspekter ved læring. Vurderingsformen bestemmes av formålet med vurderingen og vil variere innenfor hvert enkelt emne og innenfor studieforløpet som helhet. Vurdering henger nært sammen med arbeids- og læringsformer. Vurdering for læring (formativ vurdering) handler om å gi veiledning og tilbakemelding på studentenes arbeid og prestasjoner og fremovermelding med råd om forbedringer. Studentene skal forstå hva de skal lære og hva som er forventet av dem. Vurdering som læring kan brukes som læringsaktivitet der studentene vurderer eget og medstudenters arbeid. Det gjør dem mer bevisste på hvor de er i sin læring, hvor de skal, og hvordan de best kan komme dit. Vurdering av læring (summativ vurdering) gir en oppsummering av og kontroll med hva studentene har lært.

6.3 Internasjonalisering

Internasjonalt samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner, bedrifter og virksomheter kan bidra til å øke kvaliteten i utdanningen. Utviklingsprosjekter og ulike utvekslingsprogrammer kan brukes som et verktøy for å gjøre fagskolen fremtidsrettet og attraktiv.

6.4 Livslang læring

Livslang læring innebærer at vi lærer gjennom hele livet. Raske endringer innen teknologi og samfunn krever at arbeidstakere tilegner seg ny kunnskap underveis i arbeidslivet for å kunne utføre et godt arbeid. Høyere yrkesfaglig utdannings plassering i utdanningssystemet, med yrkesrelevante og aktuelle utdanninger, skal gi arbeidstakere oppdatert og ny kompetanse. Fleksible muligheter der studentene kan kombinere utdanning med jobb, bidrar til at de kan knytte teori direkte opp mot egen yrkespraksis. Høyere yrkesfaglig utdanning som tilbys i enkeltemner/moduler, og fagskolenes opptakskriterier gjennom realkompetansevurdering er tiltak som kan benyttes for å gi fritak for deler av utdanningen og gi flere mulighet til utdanning. Tilrettelagte studieforløp og fagskolenes læringsarbeid gir studenter mulighet for å fullføre utdanning og ivaretar samfunnets krav til kompetanse og den enkeltes behov for livslang læring.